

Z. Br.

Historia kartografii w czasopiśmiennictwie geograficznym

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/4, 600-601

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

**Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.**

W nrze 8 ukazał się artykuł mgra inż. Eugeniusza Berezowskiego *Rajmund Rembieliński — urbanista i budowniczy miast w województwie mazowieckim w okresie Królestwa Polskiego (1815—1832)*. Artykuł zawiera zarys życiorysu Rembielińskiego i opis jego działalności na tle warunków politycznych i gospodarczych istniejących w tym okresie w Królestwie Polskim. Wiele informacji dotyczy poziomu polskiej wiedzy urbanistycznej i architektonicznej na przełomie wieków XVIII i XIX.

W nrze 10 Ivan Hondl i Jaroslav Pudr ogłosili notatkę *Jak przyjęto w Czechach teorię Kopernika* (z czeskiego tłumaczył mgr inż. W. Barański). Autorzy podkreślili, że nauka Kopernika została w Czechach przyjęta stosunkowo szybko, oraz zwrócili uwagę na zasługi w tym zakresie wybitnego czeskiego lekarza i astronoma Tadeusza Hajka (1525—1600).

W nrze 11 inż. Berezowski dał *Krótki szkic o rozgraniczaniu gruntów w państwie rzymskim*, z powołaniem się na autorów antycznych oraz przekazy z praw rzymskich.

Również w nrze 12 inż. Berezowski opublikował artykuł: *Zagadnienia graniczne w Polsce (w okresie XIII—XVIII wieku)*. Omówił on tu niektóre formy i sposoby ustalania granic w poszczególnych okresach z uwzględnieniem aspektów prawnych.

Jak wynika z powyższego zestawienia, „Przegląd Geodezyjny” konsekwentnie udostępnia swe łamy dla opracowań o charakterze historycznym. Należy przy tym podkreślić, że opracowania te mają w większości źródłowy charakter.

J. J.

Z FABRYCZNYCH KRONIK

Pod powyższym tytułem na łamach „Przeglądu Technicznego” kontynuowany jest cykl artykułów popularyzujących dzieje poszczególnych zakładów przemysłowych¹. Autorami artykułów są Waleria Korycka i Jan Dąbrowski.

W kolejnych numerach ukazały się następujące artykuły: *O tych „od Frageta”* (nr 11) o dawnych zakładach „J. Fraget” w Warszawie; *Twierdza z ulicy Ogrodowej* (nr 12) o zakładach Poznańskiego, obecnie ZPB im. Marchlewskiego w Łodzi; *„Oheim” znaczy „Wujek”* (nr 13) o kopalni „Wujek” w Katowicach; *Potęga z krwi wyrosła* (nr 14) o Zakładach Chemicznych w Oświęcimiu; *Pod znakiem „białego metalu”* (nr 15) o hucie aluminium w Skawinie; *Burzliwe dzieje „Blachowni”* (nr 16) o hucie „Blachownia” w Częstochowie; *Życzenia warszawskich kowali* (nr 18) o fabryce L. Zieleniewskiego, obecnie Zakładach Budowy Maszyn i Aparatury im. St. Szadkowskiego w Krakowie; *O „Porębie” z Poręby* (nr 19) o Fabryce Urządzeń Mechanicznych w Porębie koło Zawiercia; *Historia wiecznością haftowana* (nr 20) o Zakładach „Semperit”, obecnie Krakowskich Zakładach Przemysłu Gumowego; *Śladami „prababki”* (nr 21) o hucie szkła w Ujściu; *Maski „Modrzejowa”* (nr 22) o hucie „Milowice”, obecnie Zakładach WYROBÓW KUTYCH w Sosnowcu.

J. J.

HISTORIA KARTOGRAFII W CZASOPISMIENICTWIE GEOGRAFICZNYM

Prof. Józef Staszewski ogłosił w roczniku IV (za r. 1962) „Zeszytów Geograficznych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku” artykuł *Polska i Bałtyk na mapie świata z Ebstorfu*. Chodzi tu o mapę zachowaną w żeńskim klasztorze be-

¹ Por. notatkę w nrze 3/1963 „Kwartalnika”.

nedyktyńskim w Ebstorfie, pochodzącą — jak dotychczas przyjmowano — z trzydziestych lat XIII w.¹ Mapa ta spłonęła w 1943 r. w zbombardowanym archiwum w Hanowerze. Prof. Staszewski opisuje najpierw tę olbrzymią (o powierzchni 12,74 m²) mapę, a następnie zajmuje się przedstawieniem na niej obszaru Polski, nazwami z tego obszaru, kartograficznym przedstawieniem Bałtyku we wczesnym średniowieczu i nazwami Bałtyku na mapie Ebstorfu. O nazwach Bałtyku w kartografii wieków XV—XVII prof. Staszewski pisał też w zakończeniu artykułu *Geneza i znaczenie nazwy Bałtyku* w „Przeglądzie Morskim” nr 9/1962.

W nrze 1/1963 „Przeglądu Geograficznego” tenże autor ogłosił artykuł *Sierakowski, Lelewel a „Portugaliae Monumenta Cartographica”*, w którym przedstawił losy rękopiśmiennego portugalskiego atlasu świata Diego Homema z ok. 1565 r., odnalezione niedawno w Bibliotece Publicznej w Leningradzie, a którego fotokopię zamieszczono w tomie II *Portugaliae Monumenta Cartographica*², wydanych przez rząd portugalski w 1960 r. z okazji pięćsetnej rocznicy śmierci Henryka Żeglarza. Atlas ten nabył w pierwszych latach XIX w. Józef Sierakowski, a opisał Lelewel w tomie II *Géographie du moyen âge* (1827 r.).

Z. Br.

Z HISTORII MAP MORSKICH

Nr 43 „Zeszytów Naukowych Politechniki Łódzkiej” zawiera pracę dra inż. Jana Wereszczyńskiego *Analiza map morskich wybrzeża polskiego na tle stosowanych urządzeń nawigacyjnych*. Autor zajął się m. in. historią nawigacji i kartowania map morskich, a mianowicie w dwóch podrozdziałach rozdziału wstępnego: *Problemy nawigacyjne i hydrograficzne na Bałtyku w czasach najdawniejszych* (stan nawigacji, oznakowanie nawigacyjne) i *Problemy nawigacyjne i mapy morskie w okresie średniowiecza* (stan nawigacji, oznakowanie nawigacyjne, metody sporządzania średniowiecznych map morskich, wnioski o ich przydatności dla ówczesnej nawigacji) oraz w niektórych podrozdziałach rozdziału analizującego nowożytnie mapy morskie wybrzeża polskiego, pisząc tu np. o metodach pomiarów polskiego wybrzeża dla celów kartowania map morskich w XVII w.

Z. Br.

Z HISTORII BUDOWNICTWA PAROWCÓW

Wydawany przez Zjednoczenie Przemysłu Okrętowego tygodnik „Głos Stocznio-wca” (nie notowany w bibliografiach czasopism) w nrze 9/1963 rozpoczął druk artykułików dra Grzegorza Kurkiewicza *Czy żelazo może pływać?* Każdy odcinek przedstawia fragment dziejów budownictwa okrętowego z epoki pary i okrętów stalowych. Odcinek w nrze 19 poświęcony jest pracom polskiego okrętowca działającego w Rosji, Stefana Drzewieckiego.

Z. Br.

¹ W. Ohnsorge w pracy *Zur Datierung der Ebstorfer Weltkarte* („Niedersächsisches Jahrbuch für Landesgeschichte”, tom 33 za r. 1911) dowodzi jednak, że czas powstania *mappa mundi* z Ebstorfu przesunąć należy aż do lat siedemdziesiątych XIV w.

² Por. notatkę o tym wydawnictwie w nrze 3/1958 „Kwartalnika”.